

คุณภาพการศึกษาพยาบาลระดับดุขภูิบัณฑิตในประเทศไทย

พนิดา จันทโสภีพันธ์, PhD, RN*

วิภาดา คุณาวิกติกุล, DSN, RN**

โรจณี จินตนาวัฒน์, PhD, RN***

วิจิตร ศรีสุพรรณ, DrPH, RN****

บทคัดย่อ: ประเทศไทยยังไม่เคยมีการประเมินคุณภาพการศึกษาพยาบาลระดับปริญญาเอก ในภาพรวมอย่างเป็นระบบ นอกเหนือจากการประเมินคุณภาพการศึกษาตามเกณฑ์ของประเทศ และสถาบันโดยกลไกประกันคุณภาพการศึกษา สถาบันส่วนใหญ่ประเมินคุณภาพหลักสูตรของตนเองเมื่อนักศึกษาลำเร็จการศึกษาทั้งกระบวนการและผลลัพธ์ การวิจัยแบบสำรวจนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาคุณภาพการศึกษาพยาบาลระดับปริญญาเอกในประเทศไทย ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คณบดีหรือประธานหลักสูตรปริญญาเอก อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรปริญญาเอก นักศึกษา ปริญญาเอกที่ผ่านการเรียนมาแล้ว 3 ภาคเรียน และดุขภูิบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาไม่เกิน 3 ปี จากคณะพยาบาลศาสตร์ที่มีหลักสูตรปริญญาเอก 7 แห่ง จำนวน 392 คน การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ ประกอบด้วย 1) แบบสอบถามความคิดเห็นของคณบดีหรือ ประธานหลักสูตรปริญญาเอกต่อหลักสูตรปริญญาเอก 2) แบบสอบถามความคิดเห็นของอาจารย์ ต่อคุณภาพด้านหลักสูตร ด้านอาจารย์ ด้านแหล่งสนับสนุนการเรียนการสอน และ ด้านการ ประเมินหลักสูตร และ 3) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาและดุขภูิบัณฑิตต่อคุณภาพ ด้านหลักสูตร ด้านอาจารย์ ด้านแหล่งสนับสนุนการเรียนการสอน และ ด้านการประเมินหลักสูตร

ผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 199 คน อาจารย์ นักศึกษา และดุขภูิบัณฑิต มากกว่าร้อยละ 80 ประเมินคุณภาพการศึกษาระดับปริญญาเอก ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทางวิชาการ ที่เอื้อต่อการศึกษาระดับปริญญาเอกในสถาบันการศึกษาของตนเอง อยู่ในระดับดี และประเมิน ว่าได้รับประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมทางวิชาการที่เอื้อต่อการศึกษาระดับปริญญาเอกในระดับมาก เมื่อพิจารณาคุณภาพการศึกษาพยาบาลระดับปริญญาเอกทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตร อาจารย์ ผู้สอน แหล่งสนับสนุนการเรียนการสอน และการประเมินหลักสูตร มากกว่าร้อยละ 80 เห็นด้วย กับคุณภาพการพยาบาลระดับปริญญาเอกในสถาบันตนเองตามตัวชี้วัดของแต่ละด้าน และประเมิน คุณภาพรายด้านอยู่ในระดับดี เช่นเดียวกัน

ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาพยาบาล ระดับปริญญาเอกในสถาบันการศึกษาพยาบาลให้ดีขึ้นหรือดียิ่งขึ้นและเป็นไปตามมาตรฐานสากลต่อไป

วารสารสภาการพยาบาล 2555; 27(2) 36-50

คำสำคัญ: คุณภาพการศึกษาพยาบาล การศึกษาพยาบาลระดับปริญญาเอก

*ผู้เขียนหลัก อาจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ Email: phanida@chiangmai.ac.th

**ศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

***ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

****ศาสตราจารย์เกียรติคุณ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วิชาชีพพยาบาลมีพัฒนาการเป็นลำดับ รวมทั้งมีการตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาพยาบาลในระดับปริญญาเอกว่าเป็นการผลิตผู้นำทางการพยาบาลให้มีความรู้อย่างลึกซึ้งในด้านการทำวิจัย การปฏิบัติการพยาบาล การจัดการเรียนการสอน และการมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางของนโยบาย สุขภาพ โดยมีเป้าหมายสูงสุดเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางการพยาบาลในการพัฒนาสุขภาพของบุคคล ครอบครัว และชุมชน ทำให้ความต้องการพยาบาลที่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาเอกเพิ่มขึ้น สถาบันการศึกษาพยาบาลทั่วโลกได้เปิดดำเนินการผลิตพยาบาลระดับปริญญาเอกมาแล้วนับเป็นเวลาเกือบศตวรรษ ปัจจุบันมีมากกว่า 250 หลักสูตร ใน 31 ประเทศทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทย¹ การจัดการเรียนการสอนสาขาพยาบาลศาสตรระดับปริญญาเอกในประเทศไทยได้ริเริ่มจากการเปิดหลักสูตรดุษฎีบัณฑิต (การพยาบาลสาธารณสุข) ในปี พ.ศ. 2527 โดยมหาวิทยาลัยมหิดล² ต่อมาในปี พ.ศ. 2531 ประเทศไทยได้เปิดหลักสูตรพยาบาลระดับปริญญาเอกร่วม (collaborative doctoral degree in nursing) ซึ่งเป็นโครงการร่วมของทบวงมหาวิทยาลัยโดยความร่วมมือจากคณะพยาบาลศาสตร์ 4 แห่งได้แก่ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยมหิดล และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ซึ่งในขณะนั้นมีอาจารย์ที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกด้านพยาบาลศาสตร์ทั่วประเทศเพียง 6 คน โดยเปิดรับนักศึกษาจากทั่วประเทศประมาณ ปีละ 10 คน (เปิดปี เว้นปี) เป็นเวลา 10 ปี จำนวน 5 รุ่น โดยมีเป้าหมายเพื่อผลิตพยาบาลศาสตรดุษฎีบัณฑิตจำนวน 50 คน หลังจากนั้นให้สถาบันการศึกษาพยาบาลที่ร่วมผลิตเปิดหลักสูตรของตนเอง การดำเนินโครงการ

แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2533-2538) โดย คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นสถาบันที่เปิดสอนและมีสถาบันต่างๆ ที่ร่วมโครงการให้ความร่วมมือในการสอนและควบคุมวิทยานิพนธ์ ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2539-2542) ให้แต่ละสถาบันที่ร่วมโครงการดำเนินการเปิดสอนในสถาบันของตนเองตามความพร้อมของแต่ละแห่ง เพื่อสนองนโยบายการพัฒนาอาจารย์ตามมติคณะรัฐมนตรีและเป็นการดำเนินตามแผนของทบวงมหาวิทยาลัย ซึ่งปัจจุบันหลักสูตรนี้ได้ดำเนินการครบตามระยะเวลาที่กำหนดและปิดหลักสูตรแล้ว โดยในปี พ.ศ. 2541 คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นสถาบันแห่งแรกที่มีความพร้อมเปิดหลักสูตรปริญญาดุษฎีบัณฑิตสาขาพยาบาลศาสตร์ในประเทศไทย

นอกจากการเร่งผลิตพยาบาลระดับปริญญาเอกตามโครงการร่วมทบวงมหาวิทยาลัยแล้ว รัฐบาลได้เห็นความสำคัญของปัญหาการขาดแคลนพยาบาลในทุก ระดับ ดังนั้นคณะรัฐมนตรีมีมติ เมื่อวันที่ 1 กันยายน 2535 ให้ทบวงมหาวิทยาลัยเร่งรัดการเพิ่มการผลิตพยาบาลระดับวิชาชีพทุกระดับ และมีการปรับปรุงคุณสมบัติของอาจารย์พยาบาล โดยจัดสรรทุนการศึกษาระดับปริญญา โท-เอก หรือปริญญาเอกสาขาพยาบาลศาสตร์ จำนวน 331 ทุนในระหว่างปี พ. ศ. 2536-2544 สำหรับทบวงมหาวิทยาลัยและกระทรวงสาธารณสุข โดยให้ไปศึกษาต่อในต่างประเทศ³ ขณะนี้มีคณะพยาบาลศาสตร์ ในประเทศไทยที่เปิดหลักสูตรพยาบาลระดับปริญญาเอกถึง 7 สถาบัน ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยคริสเตียน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยมหิดล และ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์⁴ สถาบันการศึกษาพยาบาลทั้ง 7 แห่งนี้ เปิดหลักสูตรพยาบาลระดับปริญญาเอกแบบมุ่งเน้นการทำวิจัย

โดยผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรนี้ทุกสถาบันจะได้รับปริญญาดุษฎีบัณฑิตแบบ PhD หรือ DNS หลักสูตรนี้ผลิตขึ้นมาเพื่อเตรียมพยาบาลให้เป็นนักวิชาการหรือนักวิจัย โดยมุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการวิทยาศาสตร์ ระเบียบวิธีวิจัยอย่างเข้มข้น โดยนักศึกษาต้องผ่านการท้าวิจัยหรือวิทยานิพนธ์

จำนวนหลักสูตรพยาบาลระดับปริญญาเอกที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วทั่วโลก ทำให้สถาบันการศึกษายาบาลตระหนักถึงคุณภาพของการศึกษายาบาลระดับปริญญาเอกและมีความต้องการประเมินคุณภาพการศึกษายาบาลระดับปริญญาเอกในแต่ละสถาบัน ตลอดจนต้องการเปรียบเทียบคุณภาพการศึกษาของสถาบันตนเองกับสถาบันอื่น โดยมีเป้าหมายสูงสุดเพื่อการพัฒนาการศึกษายาบาลระดับปริญญาเอก เพื่อป้องกันการจัดการศึกษาที่ด้อยคุณภาพ เพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาของผู้ที่สนใจ และเพื่อให้ผู้บริหารการศึกษาใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา ปรับปรุงคุณภาพการศึกษาเพื่อให้ได้คุณภาพอีกด้วย⁵

องค์กรเครือข่ายของการศึกษายาบาล (International Network for Doctoral Education in Nursing (INDEN)) เป็นองค์กรที่มีสมาชิกเป็นผู้บริหาร อาจารย์พยาบาล และนักศึกษายาบาลปริญญาเอกจากทั่วโลก รวมตัวกันเพื่อพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพการศึกษายาบาลระดับปริญญาเอก โดยใช้ความร่วมมือทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติ⁶ INDEN เห็นว่าคุณภาพการศึกษายาบาลระดับปริญญาเอกขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่สำคัญหลายด้าน เช่นคุณภาพของหลักสูตร คุณภาพของผู้สอนในหลักสูตร คุณภาพของแหล่งสนับสนุนด้านวิชาการ และคุณภาพการประเมินหลักสูตร ในการ

ประเมินคุณภาพสามารถประเมินได้จากความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น 1) คุณภาพด้านหลักสูตรสามารถประเมินได้จากวัตถุประสงค์ของหลักสูตร การที่สถาบันให้คุณค่า สนับสนุน และให้สิ่งตอบแทนแก่นักศึกษาสำหรับงานวิจัยและกิจกรรมทางวิชาการ สถาบันมีระบบที่ดีในการสนับสนุนคุณภาพของงานวิจัย จุดเน้นของหลักสูตรพ้องกับพันธกิจของมหาวิทยาลัย และวิชาชีพพยาบาล หลักสูตรมีกระบวนการวิชาที่เหมาะสมสำหรับหลักสูตรปริญญาเอก เป็นต้น 2) คุณภาพด้านผู้สอนในหลักสูตร สามารถประเมินได้จาก คุณสมบัติของอาจารย์ในด้านการสอนและการท้าวิจัย ความเชี่ยวชาญของอาจารย์ แหล่งสนับสนุนงานวิจัยของอาจารย์ ผลงานวิชาการของอาจารย์ ประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์ เป็นต้น 3) คุณภาพด้านแหล่งสนับสนุนวิชาการ สามารถประเมินได้จาก โครงสร้างพื้นฐานของสถาบันในการอำนวยความสะดวกในการเรียนการสอนและการท้าวิจัยเช่น เทคโนโลยีสารสนเทศ ห้องสมุด ฐานข้อมูลสำหรับค้นคว้าเอกสารทางวิชาการ ทุนสนับสนุนการท้าวิจัย อุปกรณ์ แหล่งฝึกต่างๆ เป็นต้น 4) คุณภาพด้านการประเมินหลักสูตร สามารถประเมินได้จากการผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในหลักสูตรมีส่วนร่วมในการประเมินหลักสูตร การประเมิน ทำอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง ครอบคลุม และ เน้นไปที่พันธกิจของมหาวิทยาลัยและหลักสูตรปริญญาเอก เป็นต้น INDEN ได้มีการตั้งคณะกรรมการเพื่อพัฒนาตัวชี้วัดคุณภาพการศึกษายาบาลระดับปริญญาเอกที่สมาชิกสามารถนำไปประเมินหลักสูตรของตนเองได้ โดยกรอบตัวชี้วัดของ INDEN แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ 1) ด้านหลักสูตร 2) ด้านอาจารย์ 3) ด้านแหล่งสนับสนุนการเรียนการสอน และ 4) ด้านการประเมินหลักสูตร ที่ผ่านมาในประเทศไทยยังไม่มี การประเมินคุณภาพการศึกษายาบาลในระดับปริญญาเอก

โดยเฉพาะอย่างเป็นระบบ นอกเหนือจากการควบคุมคุณภาพการศึกษาตามเกณฑ์ของประเทศและสถาบัน การประเมินคุณภาพเป็นการประเมินโดยใช้กลไก การประกันคุณภาพการศึกษาโดยรวม ผลการศึกษา ครั้งนี้จะทำให้สถาบันการศึกษาพยาบาลในประเทศไทย ที่เปิดดำเนินการสอนในระดับปริญญาเอก หรือกำลัง จะเปิดการสอน สามารถนำไปเป็นแนวทางในการ พัฒนาคุณภาพการศึกษาพยาบาลระดับปริญญาเอก และแนวทางการจัดการเรียนการสอนในระดับ ปริญญาเอกได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อประเมินคุณภาพการศึกษาพยาบาลระดับ ปริญญาเอกในประเทศไทย

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

คุณภาพการศึกษาพยาบาลระดับปริญญาเอก ในการศึกษาคครั้งนี้เป็นการประเมินคุณภาพจาก ความคิดเห็นของผู้มีส่วนร่วมในหลักสูตรทั้งในส่วน ของผู้บริหารและผู้สอนในหลักสูตร(providers) ตลอดจนผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตร (receivers) โดยประเมินตามตัวชี้วัดคุณภาพการ ศึกษาพยาบาลระดับปริญญาเอกเชิงกระบวนการ ซึ่ง ตัวชี้วัดคุณภาพการศึกษาพยาบาลระดับปริญญาเอก ที่พัฒนาโดย INDEN แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านหลักสูตร (2) ด้านอาจารย์ (3) ด้านแหล่ง สนับสนุนการเรียนการสอน และ (4) ด้านการประเมิน หลักสูตร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ survey research

ประชากร

ประชากรในการศึกษาคครั้งนี้ได้แก่ คณบดีหรือ ประธานหลักสูตรปริญญาเอก อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตร ปริญญาเอก นักศึกษาปริญญาเอกที่ผ่านการเรียน มาแล้ว 3 ภาคการศึกษา และคณาจารย์ที่สำเร็จ การศึกษาในระยะเวลาไม่เกิน 3 ปี (พ.ศ. 2549- 2551) จากมหาวิทยาลัยที่มีคณะพยาบาลศาสตร์และ เปิดทำการสอนในระดับปริญญาเอก 7 แห่ง คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยคริสเตียน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัย บูรพา มหาวิทยาลัยมหิดล และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ทั้งหมดจำนวน 392 คน แบ่งออกเป็น คณบดีหรือ ประธานหลักสูตรปริญญาเอกจำนวน 7 คน อาจารย์ ผู้สอนในหลักสูตรปริญญาเอกจำนวน 87 คน นักศึกษาปริญญาเอกที่ผ่านการเรียนมาแล้ว 3 ภาค การศึกษาจำนวน 211 คน และคณาจารย์ที่สำเร็จ การศึกษาในระยะเวลาไม่เกิน 3 ปีจำนวน 87 คน

การวิจัยนี้ศึกษาในประชากรทั้งหมดจาก ฐานข้อมูลทะเบียนของมหาวิทยาลัยที่มีคณะพยาบาล ศาสตร์เปิดทำการสอนในระดับปริญญาเอกทั้ง 7 แห่ง โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังต่อไปนี้

1. เป็นคณบดีหรือประธานหลักสูตรปริญญาเอก
2. เป็นอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรปริญญาเอก
3. เป็นนักศึกษาปริญญาเอกที่ผ่านการเรียน มาแล้ว 3 ภาคการศึกษา
4. เป็นคณาจารย์ที่สำเร็จการศึกษาไม่เกิน 3 ปี

เครื่องมือการวิจัย

แบบสอบถามคุณภาพการศึกษาพยาบาลระดับ ปริญญาเอกแบบออนไลน์ 3 ฉบับ ซึ่งเป็นภาษา อังกฤษประกอบด้วย

1. แบบสอบถามความคิดเห็นของคณบดีหรือประธานหลักสูตรปริญญาเอก ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับ วัตถุประสงค์ ปรัชญา วิสัยทัศน์ หลักสูตร และการสนับสนุนการเงินแก่นักศึกษาปริญญาเอก

2. แบบสอบถามความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรปริญญาเอกใน 1) ด้านหลักสูตร 2) ด้านอาจารย์ 3) ด้านแหล่งสนับสนุนการเรียนการสอน และ 4) ด้านการประเมินหลักสูตร

3. แบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาปริญญาเอกที่ผ่านการเรียนมาแล้ว 3 ภาคการศึกษา และคุณวุฒิบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาไม่เกิน 3 ปี ใน 1) ด้านหลักสูตร 2) ด้านอาจารย์ 3) ด้านแหล่งสนับสนุนการเรียนการสอน และ 4) ด้านการประเมินหลักสูตร

คุณภาพเครื่องมือวิจัย

แบบสอบถามคุณภาพการศึกษายาบาลระดับปริญญาเอกพัฒนาโดยคิมและคณะ⁷ ซึ่งสร้างมาจากกรอบเกณฑ์คุณภาพ มาตรฐานและตัวชี้วัด โดยคณะกรรมการด้านเกณฑ์คุณภาพ มาตรฐาน และตัวชี้วัด (quality criteria, standards, and indicators (QCSI) committee) ซึ่งเป็นคณะกรรมการชุดหนึ่งของ INDEN และเครื่องมือนี้ได้รับการตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษายาบาลระดับปริญญาเอกในหลากหลายประเทศที่เป็นสมาชิกของ INDEN จำนวน 6 คน

การพิทักษ์สิทธิผู้เข้าร่วมการวิจัย

โครงการวิจัยนี้ได้รับการรับรองจริยธรรมจากคณะกรรมการจริยธรรมของคณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ภายหลังจากได้รับการรับรองจริยธรรม ผู้วิจัยนำหนังสือแนะนำตัว เสนอต่อคณบดี

คณะพยาบาลศาสตร์ทั้ง 7 แห่งในประเทศไทย เพื่อขออนุญาตทำการศึกษา ผู้วิจัยส่งเอกสารคำชี้แจงเพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามแบบออนไลน์ทางอีเมลล์แก่ประชากรทุกคนเพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ในหน้าแรกของ survey website ผู้ที่สนใจตอบแบบสอบถามสามารถอ่านคำชี้แจงเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย และสิทธิของผู้เข้าร่วมการวิจัยในการยินยอมเป็นอาสาสมัคร การวิจัยครั้งนี้ไม่ได้มีแบบฟอร์มยินยอมเข้าร่วมการวิจัย ถ้าผู้สนใจตอบแบบสอบถามออนไลน์ แสดงถึงการยินยอมเข้าร่วมการวิจัย

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

1. ภายหลังได้รับหนังสืออนุมัติทำการศึกษา ผู้วิจัยติดต่อขอรายชื่อ และเบอร์อีเมลล์ ของคณบดีหรือประธานหลักสูตรระดับปริญญาเอก อาจารย์ผู้สอนหลักสูตรในระดับปริญญาเอก นักศึกษาปริญญาเอกที่ผ่านการเรียนมาแล้ว 3 ภาคการศึกษา และคุณวุฒิบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาไม่เกิน 3 ปี ทุกคนที่ปรากฏในฐานข้อมูลทะเบียนของแต่ละสถาบันการศึกษาจากผู้ประสานงานวิจัยของแต่ละสถาบันการศึกษาที่ได้รับมอบหมายจากคณบดี

2. ส่งเอกสารคำชี้แจงเพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามทางอีเมลล์แก่ประชากรทุกคน ผู้วิจัยส่ง website link (<http://gknf.or.kr/research>) พร้อมกับอีเมลล์

3. ทำการติดตามประชากรให้ตอบแบบสอบถามทางอีเมลล์ภายหลังส่ง website link เป็นระยะ 3 ครั้ง คือ ภายหลัง 2 สัปดาห์ ภายหลัง 1 เดือน และภายหลัง 2 เดือน

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โดยใช้สถิติพรรณนา คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุด โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS version 17.0 for Windows (SPSS Inc., Chicago)

ผลการวิจัย

คณบดีหรือประธานหลักสูตรปริญญาเอก จำนวน 3 คน อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรปริญญาเอก จำนวน 26 คน นักศึกษาปริญญาเอกที่ผ่านการเรียนมาแล้ว 3 ภาคการศึกษาจำนวน 128 คน และคณาจารย์ที่สำเร็จการศึกษาไม่เกิน 3 ปีจำนวน 42 คน รวมทั้งหมด 199 คนตอบแบบสอบถามออนไลน์ (คิดเป็นร้อยละ 50.76 ของประชากรทั้งหมด)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรปริญญาเอก

สองในสามของคณบดีหรือประธานหลักสูตรปริญญาเอกให้ความคิดเห็นว่า วัตถุประสงค์ของหลักสูตรปริญญาเอกสอดคล้องกับ วิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจของมหาวิทยาลัยมากที่สุด นอกจากนี้วัตถุประสงค์ของหลักสูตรยังสนองต่อความต้องการของนักศึกษาในด้านอาชีพ ด้านสติปัญญา ด้านความสามารถในการทำวิจัย และด้านวัฒนธรรม มากถึงมากที่สุด ในด้านการสนับสนุนการเงินแก่นักศึกษาปริญญาเอก สองในสามของคณบดีหรือประธานหลักสูตรปริญญาเอกรายงานว่ สถาบันได้มีการสนับสนุนนักศึกษาปริญญาเอกไปร่วมเสนอผลงานวิชาการ หนึ่งในสามรายงานว่ สถาบันได้มีการสนับสนุนนักศึกษาปริญญาเอกโดยการลดค่าเล่าเรียนทั้งหมด ให้ทุนสนับสนุนการวิจัย และให้ทุนการศึกษา แต่ไม่มีสถาบันใดที่สนับสนุนนักศึกษาโดยการลดค่าเล่าเรียนบางส่วน หรือสนับสนุนค่าใช้จ่ายส่วนตัวในระหว่างที่กำลังศึกษา

อาจารย์ นักศึกษา และคณาจารย์บัณฑิตให้ความเห็นเกี่ยวกับคุณภาพด้านหลักสูตรปริญญาเอกในสถาบันตนเองตามตัวชี้วัดคุณภาพด้านหลักสูตร ผลการวิจัยพบว่ามากกว่าร้อยละ 80 ของอาจารย์ นักศึกษา และคณาจารย์บัณฑิตให้ความเห็นสอดคล้องในทิศทางเดียวกันว่าเห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่งกับตัวชี้วัดคุณภาพด้านหลักสูตรทั้ง 17 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์ของหลักสูตรปริญญาเอกทั้งของมหาวิทยาลัยและคณะพยาบาลศาสตร์ได้กล่าวถึงความสำคัญของการวิจัยอย่างชัดเจน 2) สถาบันให้คุณค่า สนับสนุน และให้สิ่งตอบแทนแก่นักศึกษาสำหรับงานวิจัยและกิจกรรมทางวิชาการ 3) สถาบันมีระบบที่ดีในการสนับสนุนคุณภาพของงานวิจัย เช่น มีระบบการให้คำปรึกษาในการเขียนขอทุนวิจัย หรือ การใช้สถิติ 4) จุดเน้นของหลักสูตรพ้องกับพันธกิจของมหาวิทยาลัยและวิชาชีพพยาบาล 5) หลักสูตรมีการเน้นในเรื่องศาสตร์ทางการพยาบาลและการทำวิจัยอย่างชัดเจน 6) มีการบรรจุงานวิจัยที่เชี่ยวชาญของอาจารย์ในหลักสูตร 7) หลักสูตรมีกระบวนวิชาที่เหมาะสมสำหรับหลักสูตรปริญญาเอก 8) นักศึกษาทุกคนได้รับการอบรมอย่างเป็นทางการเกี่ยวกับจริยธรรมการวิจัย และการปกป้องอาสามัครในโครงการวิจัย 9) มีการเขียนรายละเอียดคำอธิบายกระบวนวิชาสำหรับนักศึกษาและอาจารย์ 10) มีกระบวนวิชา เช่น การสัมมนาการทำวิทยานิพนธ์ และกระบวนวิชาแบบสหวิชาชีพ นอกเหนือจากการสัมมนาทั่วไป 11) สิ่งแวดล้อมเอื้อต่อการเรียนของนักศึกษา 12) หลักสูตรมีกระบวนการศึกษาที่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมของนักศึกษาต่อการศึกษาระดับปริญญาเอก และเอื้อการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาด้วยกัน ตลอดจนระหว่างนักศึกษาและอาจารย์ 13) มีจำนวนอาจารย์สอนอย่างเพียงพอ 14) มีระบบบริหารจัดการที่มั่นใจว่าอาจารย์ให้คำแนะนำ

แก่นักศึกษาเป็นประจำและเหมาะสมเพื่อความก้าวหน้าด้านการเรียนของนักศึกษา 15) มีอุปกรณ์ เครื่องไม้เครื่องมือ และข้อมูล เพียงพอสำหรับนักศึกษา เช่น การสนับสนุนทางด้านการเงิน ทุนการศึกษา ทุนวิจัย และแหล่งสนับสนุน 16) มีข้อมูลเกี่ยวกับงาน/อาชีพ อย่างเพียงพอ และ 17) อาจารย์ให้จดหมายรับรอง และหาโอกาสเกี่ยวกับงานแก่นักศึกษา เมื่อนักศึกษาต้องการ

ในด้านหัวข้อที่จำเป็นสำหรับการเรียนระดับปริญญาเอกที่ได้รับการสอนหรืออบรมในระหว่างการศึกษา มากกว่าร้อยละ 70 ของอาจารย์ให้ความเห็นว่าทักษะการนำเสนอผลงาน การเตรียมต้นฉบับเพื่อตีพิมพ์ การทำงานร่วมกัน การทำวิจัยหรือโครงการวิชาการต่าง ๆ จริยธรรมการวิจัย และการพัฒนาภาวะผู้นำ มีความจำเป็นต้องสอนในระดับปริญญาเอก และสถาบันได้จัดให้มีการสอน ซึ่งสอดคล้องกับนักศึกษา กล่าวคือมากกว่าร้อยละ 70 ของนักศึกษารายงานว่าได้รับการสอนในหัวข้อดังกล่าวเช่นเดียวกัน

ในด้านคุณภาพของการทำวิจัยในหลักสูตรปริญญาเอก ร้อยละ 3.8, 3.8, 50.0, และ 42.3 ของอาจารย์ประเมินคุณภาพของการทำวิจัยในหลักสูตรปริญญาเอกของสถาบันการศึกษาตนเองอยู่ในระดับพอใช้ ปานกลาง ดี และดีมาก ตามลำดับ ในขณะที่ร้อยละ 1.8, 16.5, 60.6, และ 18.2 ของนักศึกษา/คหุภีบัณฑิตประเมินประสพการณ์การทำวิจัยของตนเองอยู่ในระดับ พอใช้ ปานกลาง ดี และดีมาก ตามลำดับ สำหรับภาพรวมของหลักสูตรปริญญาเอก ร้อยละ 3.8, 53.8, และ 42.3 ของอาจารย์ประเมินหลักสูตรปริญญาเอกของสถาบันการศึกษาตนเองอยู่ในระดับปานกลาง ดี และดีมาก ตามลำดับ ในขณะที่ร้อยละ 1.8, 9.4, 63.5, และ 23.5 ของนักศึกษา/คหุภีบัณฑิต ประเมินหลักสูตรปริญญาเอกของสถาบัน

การศึกษาตนเองอยู่ในระดับพอใช้ ปานกลาง ดี และดีมาก ตามลำดับ

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอาจารย์ที่สอนในหลักสูตรปริญญาเอก

อาจารย์ นักศึกษา และคหุภีบัณฑิตให้ความเห็นเกี่ยวกับคุณภาพด้านอาจารย์ที่สอนในหลักสูตรปริญญาเอกในสถาบันตนเองตามตัวชี้วัดคุณภาพด้านอาจารย์ ผลการวิจัยพบว่ามากกว่าร้อยละ 75-80 ของอาจารย์ นักศึกษา และคหุภีบัณฑิตให้ความเห็นสอดคล้องในทิศทางเดียวกันว่าเห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่งกับตัวชี้วัดคุณภาพด้านหลักสูตรทั้ง 12 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) อาจารย์มีคุณสมบัติตามต้องการของบัณฑิตวิทยาลัยสำหรับการทำวิจัยและการสอนในระดับปริญญาเอก 2) อาจารย์มีความชำนาญในวิชา ซึ่งเหมาะสมสำหรับการเรียนของนักศึกษา 3) อาจารย์มีแหล่งสนับสนุนภายนอกสำหรับงานวิจัยของตนเอง และสำหรับนักศึกษาของตนเองในการได้รับการสนับสนุนการทำวิจัย เช่น ทุนวิจัยหรือค่าใช้จ่ายประจำเดือน สำหรับการช่วยทำวิจัย 4) อาจารย์มีงานวิชาการที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารที่มี peer-reviewed อย่างเพียงพอ 5) อาจารย์มีประสพการณ์การสอนทางด้านการพยาบาลก่อนสอนนักศึกษาปริญญาเอก 6) อาจารย์จัดหาประสพการณ์การเรียนรู้ที่ท้าทายและหลากหลายให้แก่นักศึกษา เช่น ด้านสังคม จริยธรรม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง ที่เกี่ยวข้องกับการพยาบาล การดูแลสุขภาพ และการวิจัย 7) อาจารย์ได้รับการรับรองในสาขาพยาบาลที่เชี่ยวชาญ และเป็นสมาชิกองค์กรวิชาชีพ 8) อาจารย์แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของหน้าที่รับผิดชอบและบทบาทที่หลากหลายของอาจารย์เช่น การสอน การทำวิจัย การให้บริการวิชาการ และการเป็นที่ปรึกษา 9) อาจารย์สอนและ

ช่วยเหลือนักศึกษาให้เข้าใจคุณค่าของการทำวิจัยและงานวิชาการอื่นๆ 10) อาจารย์ใช้แหล่งสนับสนุนภายในมหาวิทยาลัยและชุมชนเพื่อสนับสนุนเป้าหมายของหลักสูตร 11) อาจารย์สละเวลาให้งานวิทยานิพนธ์ของนักศึกษา 12) อาจารย์ให้ความคิดเห็นต่องานวิจัยของนักศึกษาตามเวลาที่เหมาะสม

อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรปริญญาเอกให้ความเห็นเกี่ยวกับบทบาทต่างๆ ของอาจารย์ ดังนี้ ประมาณร้อยละ 80 ของอาจารย์เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลักวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาปริญญาเอกจำนวน 1-3 คน ประมาณร้อยละ 40 และ 45 ของอาจารย์เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลักวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาปริญญาโท จำนวน 4-6 คน และ 1-3 คน ตามลำดับ ในบทบาทการสนับสนุนการเงินแก่นักศึกษา ร้อยละ 71 ของอาจารย์รายงานว่าไม่ได้ให้การสนับสนุนเงินแก่นักศึกษาปริญญาเอกจากเงินทุนวิจัยในรอบ 3 ปีที่ผ่านมา

มากกว่าร้อยละ 95 ของอาจารย์รายงานว่าตนเองได้ให้คำแนะนำแก่นักศึกษาปริญญาเอกอย่างมากถึงมากที่สุด ในจำนวนอาจารย์ที่ตอบแบบสอบถามไม่มีอาจารย์ได้มีโอกาสรับทุนวิจัยหลังปริญญาเอก (postdoctoral fellowship) และร้อยละ 43 ไม่ได้มีการตีพิมพ์ผลงานในวารสารที่ปรากฏในฐานข้อมูลสากล เช่น SCI/SCIE/SSCI ในด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการสอนของอาจารย์ในหลักสูตรปริญญาเอก ร้อยละ 7.7, 61.5, และ 26.9 ของอาจารย์ประเมินคุณภาพการสอนของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาตนเอง อยู่ในระดับปานกลาง ดี และ ดีมาก ตามลำดับ ในขณะที่ร้อยละ 0.6, 21.4, 55.8, และ 24.7 ของนักศึกษา/คณาจารย์ ประเมินคุณภาพการสอนของอาจารย์อยู่ในระดับพอใช้ ปานกลาง ดี และ ดีมากตามลำดับ

ความคิดเห็นเกี่ยวกับแหล่งสนับสนุนการเรียนการสอน

อาจารย์ นักศึกษา และคณาจารย์บัณฑิตให้ความเห็นเกี่ยวกับคุณภาพด้านแหล่งสนับสนุนการเรียนการสอนสำหรับหลักสูตรปริญญาเอก ผลการวิจัยพบว่าร้อยละประมาณ 75 -100 ของอาจารย์และนักศึกษาให้ความเห็นสอดคล้องในทิศทางเดียวกันว่าเห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่งกับตัวชี้วัดของคุณภาพของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาของตนเองเกือบทุกตัวชี้วัดคุณภาพด้านแหล่งสนับสนุนการเรียนการสอนทั้ง 9 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) จำนวนเจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุนเพียงพอที่จะช่วยเหลือนักศึกษาปริญญาเอก 2) โครงสร้างพื้นฐานของการทำวิจัยเอื้อต่อการทำวิจัยและการเรียนการสอน 3) มีคอมพิวเตอร์ และอินเทอร์เน็ตให้ใช้ 4) สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการทำวิจัยและการเรียนการสอน ภายนอกบริเวณมหาวิทยาลัย 5) ห้องสมุดมีหนังสือ วารสาร ที่สืบค้นข้อมูล และฐานข้อมูลอย่างเพียงพอ 6) อาคารเรียนมีเพียงพอสำหรับกิจกรรมต่างๆ ของนักศึกษา เช่น ห้องสัมมนา ห้องพัก ห้องพักผ่อน 7) มีอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนและการทำวิจัยอย่างเพียงพอ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องถ่ายเอกสาร และ อุปกรณ์สื่อสารทางไกล 8) มีแหล่งฝึก หรือสถาบันสหทบหรืออยู่ในเครือเดียวกันที่เอื้อต่อการเรียนการสอนและการทำวิจัย เช่น โรงพยาบาล และ องค์กรในชุมชน และ 9) มีแหล่งสนับสนุนทุนวิจัยสำหรับนักศึกษาหลากหลายยกเว้นตัวชี้วัด “จำนวนเจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุนเพียงพอที่จะช่วยเหลือนักศึกษาปริญญาเอก” ที่อาจารย์และนักศึกษาเพียงร้อยละประมาณ 70 ที่เห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่ง

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรปริญญาเอก

อาจารย์ นักศึกษา และคณาจารย์บัณฑิตให้ความเห็นเกี่ยวกับคุณภาพด้านการประเมินหลักสูตรปริญญาเอกในสถาบันตนเอง ผลการวิจัยพบว่า มากกว่าร้อยละ 80 ของอาจารย์และนักศึกษาให้ความเห็นสอดคล้องในทิศทางเดียวกันว่าเห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่งกับตัวชี้วัดของคุณภาพด้านการประเมินหลักสูตรปริญญาเอกทั้ง 5 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) กระบวนการประเมินผลยึดหลักจริยธรรมและมาตรฐาน 2) นักศึกษาและผู้สำเร็จการศึกษามีส่วนร่วมในการประเมินด้วย 3) การประเมิน ทำอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง ครอบคลุม และเน้นไปที่พันธกิจของมหาวิทยาลัยและหลักสูตรปริญญาเอก 4) คณะพยาบาลศาสตร์ให้ข้อมูลเชิงลึกเพื่อกำหนดรูปแบบ และแนวโน้มของการศึกษายาบาลระดับปริญญาเอก และแนะแนวทางทิศทางในอนาคตเป็นประจักษ์มาเสมอ และ 5) มีการให้ข้อมูลย้อนกลับแก่อาจารย์ ผู้บริหาร และองค์กรภายนอกที่เกี่ยวข้อง

ในภาพรวมของการประเมินหลักสูตรปริญญาเอก ร้อยละ 7.7, 57.7, และ 26.9 ของอาจารย์ ประเมินคุณภาพโดยรวมของหลักสูตรปริญญาเอกอยู่ในระดับปานกลาง ดี และดีมาก ตามลำดับ ในขณะที่ร้อยละ 1.8, 9.4, 67.6, และ 17.6 ของนักศึกษาและคณาจารย์ ประเมินคุณภาพโดยรวมของหลักสูตรปริญญาเอกอยู่ในระดับ พอใช้ ปานกลาง ดี และดีมาก ตามลำดับ

ร้อยละ 11.5, 53.8, และ 34.6 ของอาจารย์ที่สอนในหลักสูตรปริญญาเอก ประเมินสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมวิชาการของหลักสูตรปริญญาเอกในสถาบัน การศึกษาตนเองอยู่ในระดับปานกลาง ดี และดีมาก ตามลำดับ ในขณะที่ร้อยละ 1.8, 15.9, 65.3, และ

15.3 ของนักศึกษา/คณาจารย์ ประเมินสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมวิชาการของหลักสูตรปริญญาเอกในสถาบัน การศึกษาตนเองอยู่ในระดับพอใช้ ปานกลาง ดี และดีมาก ตามลำดับ

ร้อยละ 3.8, 30.8, และ 65.4 ของอาจารย์ที่สอนในหลักสูตรปริญญาเอก รายงานว่าได้รับประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมวิชาการของหลักสูตรปริญญาเอกในสถาบันการศึกษาของตนเองอยู่ในระดับเล็กน้อย ปานกลาง และมาก ตามลำดับ ในขณะที่ร้อยละ 7.6, 44.1, และ 46.5 ของนักศึกษา/คณาจารย์ รายงานว่าได้รับประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมวิชาการของหลักสูตรปริญญาเอกในสถาบัน การศึกษาของตนเองอยู่ในระดับเล็กน้อย ปานกลาง และมาก ตามลำดับ

โดยสรุปผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ให้ความเห็นสอดคล้องในทิศทางเดียวกันว่าเห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่งกับมาตรฐานตัวชี้วัดของคุณภาพทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านอาจารย์ผู้สอน ด้านแหล่งสนับสนุนการเรียนการสอน และ ด้านการประเมินหลักสูตร และเมื่อให้ประเมินภาพรวมในรายด้าน พบว่า ประเมินภาพรวมคุณภาพทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับ ดี

การอภิปรายผล

คุณภาพด้านหลักสูตรปริญญาเอก

คุณภาพของหลักสูตรปริญญาเอกถูกกำหนดโดยพันธกิจของมหาวิทยาลัยที่คณะพยาบาลศาสตร์นั้นสังกัดอยู่⁸ ในการศึกษายาบาลระดับปริญญาเอก พันธกิจหลักที่สำคัญคือ การเน้นการทำวิจัย ผลการศึกษาค้นคว้าของผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 3 กลุ่ม รายงานว่าวัตถุประสงค์ของหลักสูตรปริญญาเอกสอดคล้องมากที่สุดกับวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจของมหาวิทยาลัย ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นอาจารย์

ผู้สอนในหลักสูตรปริญญาเอก นักศึกษาปริญญาเอก และคณาจารย์บัณฑิตส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 70 ให้ความเห็นสอดคล้องในทิศทางเดียวกันว่าเห็นด้วย และเห็นด้วยอย่างยิ่งกับตัวชี้วัดของคุณภาพของหลักสูตรปริญญาเอกในสถาบันการศึกษาของตนเอง ข้อมูลนี้แสดงให้เห็นว่าหลักสูตรพยาบาลศาสตรระดับปริญญาเอกที่ดำเนินการในประเทศไทยมีคุณภาพตามตัวชี้วัดและเกณฑ์มาตรฐานสากล

สถาบันการศึกษาพยาบาลทั้ง 7 แห่งในประเทศไทย เปิดหลักสูตรพยาบาลศาสตรระดับปริญญาเอกแบบมุ่งเน้นการทำวิจัยโดยผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรนี้ ทุกสถาบันจะได้รับปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต หลักสูตรได้จัดให้มีการเรียนการสอนแบบทั้งรายวิชา และการทำวิจัย นอกจากสถาบันเปิดให้มีการสอน กระบวนวิชาที่เหมาะสมสำหรับระดับปริญญาเอก เช่น วิชาการพัฒนาทฤษฎี ระเบียบวิธีวิจัย จริยธรรม การวิจัย เป็นต้นแล้ว ยังมีการสอนหรืออบรมหัวข้อต่างๆ ที่จำเป็นต่อการเรียนการสอนในระดับปริญญาเอก มากกว่าร้อยละ 70 ของอาจารย์ที่สอนในหลักสูตร ให้ความเห็นว่า การสอนหรืออบรมในหัวข้อเกี่ยวกับการนำเสนอผลงาน การเตรียมต้นฉบับเพื่อตีพิมพ์ การทำงานร่วมกัน การทำวิจัยหรือโครงการวิชาการต่างๆ จริยธรรมการวิจัย และการพัฒนาภาวะผู้นำมีความจำเป็นต้องสอนในระดับปริญญาเอกและสถาบันที่ตนเองสังกัดได้จัดให้มีการสอนหัวข้อต่างๆ เหล่านี้ ซึ่งสอดคล้องกับที่นักศึกษาและคณาจารย์บัณฑิตให้ข้อมูลคือมากกว่าร้อยละ 70 ของนักศึกษารายงานว่าได้รับการสอนหรืออบรมในหัวข้อดังกล่าวเช่นเดียวกัน

โดยภาพรวมอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรปริญญาเอก นักศึกษาปริญญาเอกและคณาจารย์บัณฑิตส่วนใหญ่เห็นว่าคุณภาพของหลักสูตรปริญญาเอกและคุณภาพของการทำวิจัยในสถาบันการศึกษาของตนเองอยู่

ในระดับดีและให้ความเห็นสอดคล้องในทิศทางเดียวกันว่าเห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่งกับตัวชี้วัดของคุณภาพของหลักสูตรปริญญาเอกในสถาบันการศึกษาของตนเอง ดังนั้นผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่าหลักสูตรปริญญาเอกที่ดำเนินการสอนในประเทศไทยมีคุณภาพด้านหลักสูตร และได้มาตรฐานตามเกณฑ์มาตรฐานสากล ผลการวิจัยสอดคล้องกับการศึกษาคุณภาพของหลักสูตรพยาบาลระดับปริญญาเอกในประเทศเกาหลีใต้⁹

คุณภาพด้านอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรปริญญาเอก

มากกว่าร้อยละ 75 ของอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรปริญญาเอก นักศึกษาปริญญาเอก และคณาจารย์บัณฑิตส่วนใหญ่เห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าอาจารย์มีคุณภาพตามตัวชี้วัดคุณภาพด้านอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรปริญญาเอกในสถาบันการศึกษาของตนเอง สำหรับบทบาทของอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรปริญญาเอกนอกเหนือจากภาระงานด้านการสอนแล้ว ยังมีบทบาทเป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักทั้งในระดับปริญญาโทและปริญญาเอก รวมทั้งอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรปริญญาเอกเองยังต้องมีการทำวิจัยเพื่อพัฒนาศาสตร์ความรู้ทางการพยาบาลและพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรปริญญาเอกส่วนใหญ่รายงานว่าได้รับทุนสนับสนุนในการทำวิจัยของตนเองจากแหล่งทุนสนับสนุนภายนอก โดยแหล่งทุนสำคัญได้แก่ รัฐบาล และองค์กรระหว่างประเทศ รวมทั้งอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรปริญญาเอกยังได้มีโอกาสนำเสนอผลงานวิชาการหรือเข้าร่วมประชุมวิชาการทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติ อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรปริญญาเอกส่วนใหญ่ในการวิจัยครั้งนี้รายงานว่า

ได้การทำวิจัยของตนเองโดยได้รับแหล่งทุนสนับสนุนจากภายนอก แต่อาจารย์ส่วนใหญ่ไม่ได้ให้การสนับสนุนทางการเงินแก่นักศึกษาปริญญาเอกจากเงินทุนวิจัยของตนเอง เช่น การสนับสนุนในรูปแบบของการจ้างนักศึกษาปริญญาเอกเป็นผู้ช่วยนักวิจัย เป็นต้น นอกจากนี้อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรปริญญาเอกยังมีข้อจำกัด คือ โอกาสการเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการอื่นๆ มีน้อย เช่น การเป็นอาจารย์แลกเปลี่ยนระหว่างสถาบันการศึกษา การรับทุนวิจัยหลังปริญญาเอก และการอบรมระดับนานาชาติ และมีการตีพิมพ์ผลงานวิชาการน้อย เป็นต้น

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่าในจำนวนอาจารย์ที่ตอบแบบสอบถาม ไม่มีอาจารย์ได้มีโอกาสรับทุนวิจัยหลังปริญญาเอก (postdoctoral fellowship) ผลการศึกษานี้อธิบายได้ว่าในสถาบันการศึกษาพยาบาลในประเทศไทยการให้ทุนวิจัยหลังปริญญาเอกมีน้อยมาก เมื่อเทียบกับสถาบันการศึกษาพยาบาลในต่างประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งรัฐบาลและองค์กรต่างๆ เช่น องค์กรวิชาชีพหรือเอกชนของประเทศสหรัฐอเมริกาได้ให้การสนับสนุนเงินทุนการที่อาจารย์ที่สอนในหลักสูตรปริญญาเอกมีโอกาสได้ไปทำวิจัยภายหลังปริญญาเอกมีประโยชน์อย่างมาก ไม่เฉพาะตัวอาจารย์แต่ยังรวมถึงนักศึกษา และสถาบัน อาจารย์จะมีโอกาสได้ไปพัฒนาความรู้เพื่อพัฒนางานวิจัยให้เข้มแข็งขึ้น และมีเวลาในการผลิตผลงานวิชาการ เช่น การทำวิจัย การตีพิมพ์ และการเสนอผลงานวิชาการ เพราะไม่ต้องกังวลกับภาระงานหลัก เช่น งานสอนหนังสือ งานบริหาร หรืองานบริการทางคลินิก¹⁰

นอกจากนี้การศึกษานี้ยังพบว่าหนึ่งในสามของอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรปริญญาเอกไม่ได้ตีพิมพ์ผลงานวิจัยในวารสารที่ปรากฏในฐานข้อมูล

สากล เช่น SCI/SCIE/SSCI ในรอบ 3 ปีที่ผ่านมา ผลการศึกษานี้ก็อธิบายได้ว่าอาจารย์อาจมีข้อจำกัดในการตีพิมพ์ผลงานที่เป็นภาษาอังกฤษ หรือไม่มีเวลาตีพิมพ์ผลงานเนื่องจากมีภาระงานมาก ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ ศรีธนา เลิศพุทธรักษ์¹¹ ที่พบว่าอาจารย์ที่สอนในมหาวิทยาลัยในประเทศไทยมีการทำวิจัยและการตีพิมพ์ผลงานวิชาการน้อยเนื่องจากมีภาระงานมาก และสิ่งแวดล้อมในการผลิตผลงานวิชาการไม่เอื้ออำนวย เป็นต้น นอกจากนี้ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับการศึกษาคุณภาพพยาบาลระดับปริญญาเอกในประเทศเกาหลีใต้ที่พบว่าจุดอ่อนในด้านอาจารย์ที่สอนในหลักสูตรคือ อาจารย์มีภาระงานค่อนข้างมาก¹²

โดยภาพรวมอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรปริญญาเอก นักศึกษาปริญญาเอกและดุษฎีบัณฑิตประเมินคุณภาพด้านอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรปริญญาเอกของสถาบันการศึกษาตนเองอยู่ในระดับดี และให้ความเห็นสอดคล้องในทิศทางเดียวกันว่าเห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่งกับตัวชี้วัดของคุณภาพของอาจารย์ผู้สอนในสถาบันการศึกษาของตนเอง ผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่าหลักสูตรปริญญาเอกที่ดำเนินการสอนในประเทศไทยมีคุณภาพด้านอาจารย์ผู้สอน และได้มาตรฐานตามเกณฑ์มาตรฐานสากลแต่อย่างไรก็ตามอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรปริญญาเอกยังคงต้องได้รับการพัฒนาต่อไปอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะอย่างยิ่งการผลิตผลงานวิจัยและการเผยแพร่ผลงานวิชาการและการศึกษาต่อหลังปริญญาเอก

คุณภาพด้านแหล่งสนับสนุนการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษาปริญญาเอก

มากกว่าร้อยละ 70 ของอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรปริญญาเอกนักศึกษาปริญญาเอก และดุษฎีบัณฑิตส่วนใหญ่เห็นด้วย และเห็นด้วยอย่างยิ่งกับตัวชี้วัดของ

คุณภาพด้านแหล่งสนับสนุนการเรียนการสอนในหลักสูตรปริญญาเอกในสถาบันการศึกษาของตนเอง ผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่าหลักสูตรพยาบาลศาสตรระดับปริญญาเอกที่ดำเนินการในประเทศไทยมีคุณภาพพอเพียงตามตัวชี้วัดและเกณฑ์มาตรฐานในการจัดหาแหล่งสนับสนุนเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนางานด้านวิชาการและด้านวิจัย

อย่างไรก็ตามร้อยละ 51.2 ของนักศึกษาปริญญาเอกและคณาจารย์บัณฑิตรายงานว่าไม่ได้รับการยกเว้นค่าเล่าเรียนจากสถาบันในระหว่างศึกษาในระดับปริญญาเอกเลย ผลการศึกษานี้ยังอธิบายได้ว่านักศึกษาปริญญาเอกในการศึกษานี้ส่วนใหญ่ เป็นนักศึกษาที่มีงานประจำมาก่อนหน้า และได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากสถาบันต้นสังกัดให้มาศึกษาต่อ ดังนั้นจึงไม่ได้รับการยกเว้นค่าเล่าเรียน ซึ่งสอดคล้องกับที่นักศึกษา รายงานว่า ร้อยละ 60.6 ของนักศึกษาปริญญาเอกและคณาจารย์บัณฑิตได้รับทุนการศึกษาระหว่างศึกษาในระดับปริญญาเอก

สำหรับแหล่งเงินสนับสนุนการทำวิจัยของนักศึกษา มีนักศึกษาจำนวนร้อยละ 32 ที่ไม่เห็นด้วยกับตัวชี้วัดของคุณภาพด้านแหล่งสนับสนุนการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของคณบดีหรือประธานหลักสูตรปริญญาเอก ที่มีเพียงร้อยละ 33.3 ของคณบดีหรือประธานหลักสูตรปริญญาเอกที่รายงานว่าสถาบันได้ให้ทุนสนับสนุนงานวิจัยของนักศึกษา ผลการศึกษานี้สะท้อนให้เห็นว่าสถาบันการศึกษายพยาบาลในประเทศไทยยังมีแหล่งสนับสนุนการทำวิจัยของนักศึกษาปริญญาเอกน้อย คิมและคณะ¹² พบผลการศึกษาที่คล้ายคลึงกันในกลุ่มนักศึกษายพยาบาลระดับปริญญาเอกในประเทศเกาหลีใต้ที่รายงานว่าสถาบันการศึกษายังไม่มีแหล่งสนับสนุนทางการเงินให้กับนักศึกษาอย่างเพียงพอ โดยภาพรวม

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าหลักสูตรปริญญาเอกที่ดำเนินการสอนในประเทศไทยมีคุณภาพด้านแหล่งสนับสนุนการเรียนการสอนและได้มาตรฐานตามเกณฑ์มาตรฐานสากล แต่อย่างไรก็ตามสถาบันควรมีการจัดหาแหล่งทุนสำหรับนักศึกษาปริญญาเอกเพื่อทำวิจัยให้มากขึ้น

คุณภาพด้านการประเมินหลักสูตรปริญญาเอก

มากกว่าร้อยละ 80 ของอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรปริญญาเอกนักศึกษาปริญญาเอกที่ผ่านการเรียนมาแล้ว 3 ภาคการศึกษา และคณาจารย์บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาไม่เกิน 3 ปีรายงานว่าสถาบันการศึกษาของตนเองมีการประเมินหลักสูตรปริญญาเอกเป็นประจำ และให้ความเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรปริญญาเอก และให้ความเห็นสอดคล้องในทิศทางเดียวกันว่าเห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่งกับตัวชี้วัดของคุณภาพการประเมินหลักสูตรปริญญาเอกในสถาบันการศึกษาของตนเอง ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ เคเจลเกร็น และคณะ¹³ ที่รายงานว่า การประเมินหลักสูตรพยาบาลระดับปริญญาต้องกระทำให้เป็นระบบ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในหลักสูตรต้องมีส่วนร่วมในการประเมิน ซึ่งตรงกับการประเมินคุณภาพหลักสูตรการศึกษาที่ดำเนินการในประเทศไทย เป็นการประเมินตามเกณฑ์ประเมินคุณภาพของ สกอ. ที่จะต้องมีการปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยทุก 5 ปี

สรุปผลการวิจัย

ผู้ตอบแบบสอบถามในการศึกษารั้งนี้ มากกว่าร้อยละ 70 เห็นด้วย และเห็นด้วยอย่างยิ่งกับตัวชี้วัดของคุณภาพทุกด้าน ทั้งด้านหลักสูตรปริญญาเอก ด้านอาจารย์ผู้สอน ด้านแหล่งสนับสนุนการเรียนการสอน และด้านการประเมินหลักสูตรปริญญาเอกในสถาบันการศึกษาของตนเอง และให้ความเห็นว่าคุณภาพโดย

รวมของหลักสูตรปริญญาเอกตลอดจนสิ่งแวดล้อมทางวิชาการของหลักสูตรปริญญาเอกในสถาบันการศึกษาตนเองอยู่ในระดับดี และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักสูตรปริญญาเอก เช่น อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรปริญญาเอก นักศึกษาปริญญาเอก ตลอดจนคณาจารย์บัณฑิต รายงานว่าได้รับประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมทางวิชาการของหลักสูตรปริญญาเอกในสถาบันการศึกษาของตนเองมาก ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าการจัดการศึกษายาบาลระดับปริญญาเอกในประเทศไทยมีคุณภาพได้มาตรฐานตามตัวชี้วัดสากล

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

ผลการวิจัยครั้งนี้ ทำให้คณะพยาบาลศาสตร์ในประเทศไทยที่เปิดหรือกำลังจะเปิดการสอนพยาบาลระดับปริญญาเอก สามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษายาบาลระดับปริญญาเอกในประเทศไทยให้ดีขึ้นและเป็นไปตามมาตรฐานสากลทั้งในด้านหลักสูตร อาจารย์ผู้สอนที่สนับสนุนการเรียนการสอน และด้านการประเมินหลักสูตรต่อไป นอกจากนี้ยังสามารถใช้เกณฑ์และตัวชี้วัดไปประเมินและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาในระดับปริญญาเอกของแต่ละสถาบันได้อีกด้วย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่เกี่ยวข้องกับเกณฑ์ และมาตรฐานของคุณภาพของหลักสูตรปริญญาเอกเพื่อยืนยันผลการวิจัยในครั้งนี้ที่ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ประเมินคุณภาพโดยรวมของหลักสูตรปริญญาเอกในสถาบันตนเองอยู่ในระดับดี และเพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษายาบาลระดับปริญญาเอกในประเทศไทยให้ดีขึ้น

2. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่เอื้อหรือปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการผลิตผลงานวิชาการของอาจารย์ และโอกาสการเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการต่างๆ ของอาจารย์

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณ สภาการพยาบาล ประเทศไทย และคณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ให้ทุนสนับสนุนการศึกษาในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

1. Ketefian S, Davidson P, Daly J, Chang E, Srisuphan W. Issues and challenges in international doctoral education in nursing. *Nurs Health Sci* 2005; 7(3): 150-6.
2. Muecke MA, Srisuphan W. From women in white to scholarship: The new nurse leaders in Thailand. *J Transcult Nurs* 1990; 1(2): 21-32.
3. วิจิตร ศรีสุพรรณ, ประคิน สุจฉายา, ขมนาด พงนามาตร์, วิลาวัลย์ เสนารัตน์, วิภาดา คุณาวิกติกุล, สุจิตรา เทียนสวัสดิ์. การผลิตกำลังคนสาขาพยาบาลศาสตร์ของสถาบันการศึกษายาบาลในประเทศไทย. คณะพยาบาลศาสตร์: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่; 2545.
4. Kunaviktikul W. Nursing and nursing education in Thailand: The past, the present, and the future. *Nurs Health Sci* 2006; 8(4): 199-200.
5. Robb WJW. PhD, DNSc, ND: The ABCs of nursing doctoral degrees. *Dimens Crit Care Nurs* 2005; 24(2): 89-96.
6. Redman RW. Critical challenges in doctoral education: Highlights of the biennial meeting of the International Network for Doctoral Education in Nursing, Tokyo, Japan, 2007. *Jpn J Nurs Sci* 2007; 4(2): 61-5.
7. Kim MJ, McKenna HP, Ketefian S. Global quality criteria, standards, and indicators for doctoral programs in nursing; literature review and guideline development. *Int J Nurs Stud* 2006; 43(4): 477-89.

8. Kim MJ, Wilson-Barnett J, Rodrigues RAP. Quality monitoring and quality criteria for doctoral programmes: A global perspective. In: Ketefian S, McKenna HP, eds. Doctoral Education in Nursing: International Perspectives. Oxford: Routledge; 2005: 147-61.
9. Kim MJ, Park CG, Kim M, Lee H, Ahn YH, Kim E, Yun SN, Lee KJ. Quality of nursing doctoral education in Korea: Towards policy development. J Adv Nurs 2011; 68(7): 1494-503.
10. Loveland-Cherry C, Phanchaoenworakul K. Postdoctoral study: Bridging the gap to independent scientist. In: Ketefian S, McKenna H, eds. Doctoral education in nursing: International perspectives. Oxford: Routledge; 2005: 199-211.
11. Lertputtarak S. An investigation of factors related to research productivity in a public university in Thailand: A case study [Dissertation]. Melbourne, Australia: Victoria University; 2008.
12. Kim MJ, Lee H, Kim HK, Ahn YH, Kim E, Yun SN, Lee KJ. Quality of faculty, students, curriculum and resources for nursing doctoral education in Korea: A focus group study. Int J Nurs Stud 2010; 47(3): 295-306.
13. Kjellgren, KI, Welin C, Danielson E. Evaluation of doctoral nursing programs: A review and a strategy for follow up. Nurs Educ Today 2005; 25(4): 316-25.

Quality of Thailand's Ph D Level Nursing Education

*Phanida Juntasopeepun, PhD, RN**

*Wipada Kunaviktikul, DSN, RN***

*Rojanee Chintanawat, PhD, RN****

*Wichit Srisuphan, DrPH, RN*****

Abstract: Thailand has thus far never imposed a methodically and holistically organised evaluation system on its nursing education. Apart from the nationally required assessment, most institutions employ institution-specific quality assurance evaluation methods to measure the efficiency of their curricula, viz. the process, and the competency of their graduates, viz. the product.

The main objective of this survey research project was to study the quality of Thailand's Ph D level nursing education. The sample population consisted of Ph D faculties' deans or Ph D programmes' chairpersons, Ph D programmes' faculty members, Ph D students having completed at least 3 semesters and Ph D graduates having completed their studies for no more than 3 years. All of the members of the population, totalling 392, were from 7 faculties of nursing that offered Ph D programmes. Data were collected by means of an on-line questionnaire, which comprised 1) a survey form eliciting opinions of Ph D faculties' deans or Ph D programmes' chairpersons regarding the Ph D programmes; 2) a survey form eliciting opinions of Ph D programmes' faculty members regarding the quality of the curricula, faculty members, learning facilities and curricular assessment methods; and 3) a survey form eliciting opinions of Ph D students and graduates regarding the quality of the curricula, faculty members, learning facilities and curricular assessment methods.

The research produced the following results. In total, 199 of the sample subjects responded to the questionnaire. More than 80 percent of the faculty members, students and graduates considered their Ph D programmes and supporting academic environment and facilities to be 'good'; they, in addition, considered such supporting academic environment and facilities to be 'highly' conducive to their Ph D pursuits. In the light of the four aspects of Ph D in nursing education, namely, the quality of the curricula, faculty members, learning facilities and curricular assessment methods, more than 80 percent of the respondents were satisfied with the quality of their programmes as shown by each index, and considered the respective aspects of their programmes to be 'good'.

These results could be applied to the development of Ph D in nursing education. Subsequently, they could lead to further attempts to standardise nursing programmes to meet international requirements.

Thai Journal of Nursing Council 2012; 27(2) 36-50

Keywords: quality of Thailand's Ph D level nursing education

**Corresponding Author, Lecturer, Faculty of Nursing, Chiang Mai University, Email: phanida@chiangmai.ac.th*

***Professor, Faculty of Nursing, Chiang Mai University*

****Assistant Professor, Faculty of Nursing, Chiang Mai University*

*****Professor Emeritus, Faculty of Nursing, Chiang Mai University*